

Sprawozdanie z pracy pełnomocnika wojewody małopolskiego do spraw mniejszości narodowych i etnicznych za 2023 rok

1. Liczba spotkań ze środowiskami mniejszości narodowych i etnicznych, w tym organizowanych z inicjatywy pełnomocnika.

Pełnomocnik Wojewody Małopolskiego zorganizował 22 spotkania, w tym:
10 spotkań z własnej inicjatywy, które obejmowały tematykę: edukacyjną, szkoleniową, wsparcia finansowego, niesienia pomocy uchodźcom romskim z Ukrainy, mowy nienawiści, mowy pogardy, przestępstw z nienawiści, sytuacji mieszkaniowej rodzin romskich, wniosków z Programu integracji, wyników Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2021 r.
6 spotkań/ wizji lokalnych na osiedlach zamieszkałych przez społeczność romską (m.in. Limanowa, Koszary, Maszkowice).

2. Koordynowanie na obszarze województwa działań organów administracji rządowej, realizujących zadania na rzecz mniejszości – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie

W ramach zadań związanych z koordynacją działań organów administracji rządowej realizujących zadania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych Pełnomocnik współpracował m.in. z Małopolskim Kuratorem Oświaty, Komendantem Wojewódzkim Policji w Krakowie, Małopolskim Wojewódzkim Inspektorem Nadzoru Budowlanego, Małopolskim Komendantem Wojewódzkiej Straży Pożarnej oraz Małopolskim Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska.

Małopolski Kurator Oświaty na wniosek Pełnomocnika opracowywał informacje zbiorcze dotyczące edukacji dzieci romskich, sytuacji asystentów edukacji romskiej i nauczycieli, w tym realizacji obowiązku szkolnego, frekwencji uczniów, informacji o zatrudnieniu asystentów edukacji romskiej i nauczycieli wspomagających a także zakres i formy wsparcia udzielane uczniom romskim przez szkoły województwa małopolskiego.

Koordynacja realizacji zadań w ramach Programu integracji obejmuje:

- ocenę, opinię i analizę składanych projektów (Komisja Wojewódzka) w ramach przyjętych kryteriów i limitów finansowych; zawieranie umów: z organizacjami pozarządowymi, porozumień z jednostkami samorządu; weryfikacja otrzymanych sprawozdań pod względem merytorycznym i finansowym, bieżąca kontrola, nadzór nad prawidłowym wykorzystaniem dotacji, rozliczanie dotacji, wizytacje, kontrole; bieżący monitoring realizacji projektów - udział w przedsięwzięciach, spotkaniach, uroczystościach finansowanych w ramach Programu; spotkania z gminami i organizacjami pozarządowymi, bieżące informowanie i szkolenie beneficjentów w zakresie prawidłowego wykorzystania środków Programu integracji; sporządzanie sprawozdań merytorycznych i finansowych z realizacji Programu integracji dla służb Urzędu i Ministerstw; współpraca z Kuratorium Oświaty, Policją, Rzecznikiem Praw Obywatelskich, administracją rządową przy realizacji Programu integracji;
- wspieranie działań edukacyjnych - współpraca pełnomocnika z Małopolskim Kuratorem Oświaty. Wypracowywanie wspólnych pomysłów mających na celu podniesienie poziomu świadczenia usług i zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży w świetlicach, klubach, zajęciach dodatkowych w szkołach.

3. **Podejmowanie działań na rzecz respektowania praw mniejszości i przeciwdziałanie ewentualnemu naruszeniu tych praw i dyskryminacji osób należących do mniejszości – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie.**

Współpraca z Wojewódzką Komendą Policji Wydział Prewencji dotycząca rozwiązywania problemów występujących we wzajemnych relacjach społecznych, głównie między społecznością romską i nie-romską (Limanowa, Koszary, Łącko) oraz podejmowanie działań prewencyjnych i antydyskryminacyjnych.

4. **Podejmowanie działań na rzecz rozwiązywania problemów mniejszości – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie.**

Współpraca z władzami gminy Limanowa dot. wstrzymania postępowań egzekucyjnych prowadzonych przez Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Limanowej dla rodzin romskich z osiedla Koszary (spotkania na osiedlu i Gminie Limanowa).

Współpraca i realizacja działań mających na celu rozwiązanie problemu społeczności romskiej w Maszkowicach z udziałem przedstawicieli, służb, inspekcji, szkół i władz Gminy Łącko, spotkania z Wójtem Gminy Łącko;

Współpraca z Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska w zakresie utrzymania porządku i czystości na terenie osiedla Koszary (spotkania na osiedlu) w celu uświadomienia mieszkańców o istniejących zagrożeniach.

Organizacja posiedzeń Zespołu do Spraw rozwiązywania problemów mieszkaniowych i sytuacji społeczno-bytowej mniejszości romskiej w Maszkowicach z udziałem ekspertów i podległych służb.

Współpraca z władzami Miasta Krakowa na rzecz edukacji dzieci romskich.

5. **Podejmowanie działań na rzecz respektowania praw osób posługujących się językiem regionalnym – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie**

Kontynuacja ogólnopolskiej *Kampanii promującej używanie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego* Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na terenie Małopolski, której celem jest zachęcanie użytkowników języków mniejszościowych do pełniejszego korzystania z przysługujących im praw.

6. Lista organizacji mniejszości narodowych i etnicznych, z którymi Pełnomocnik jest w stałym kontakcie:

- Stowarzyszenie Żydowskie „Czulent” w Krakowie;
- Centrum Społeczności Żydowskiej JCC w Krakowie;
- Żydowskie Muzeum Galicja w Krakowie;
- Towarzystwo Społeczno Kulturalne Żydów w Polsce, Oddział Kraków;
- Zjednoczenie Łemków w Gorlicach;
- Stowarzyszenie „Ruska Bursa” w Gorlicach;
- Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne w Krakowie;
- Towarzystwo Słowaków w Polsce;
- Fundacja „Zustricz” w Krakowie;
- Związek Ukraińców w Polsce, Koło w Krakowie;
- Małopolska Wspólnota Rosyjskojęzyczna „Kołokoł” w Krakowie;
- Integracyjne Stowarzyszenie „Sawore” w Krakowie;
- Stowarzyszenie Romów w Polsce;
- Stowarzyszenie Kulturalno-Społeczne Romów „Centrum Kultury Romów w Polsce”;
- Romskie Stowarzyszenie Oświatowe „Harangos”;
- Towarzystwo Krzewienia Kultury i Tradycji Romskiej „Kałe Jakha”;
- Małopolskie Stowarzyszenie Romów „Jamaro” w Andrychowie;
- Stowarzyszenie „Jududoro” w Nowym Sączu;
- Stowarzyszenie Kulturalno Oświatowe „ROMANO IŁO” w Krakowie;
- Fundacja Sztuki „Jaw Dikh” w Czarnej Górze;
- Stowarzyszenie Na Rzecz Wielokulturowej Demokracji w Limanowej;
- Komitet Opieki nad Zabytkami Kultury Żydowskiej w Tarnowie.

7. Lista znanych Pełnomocnikowi organizacji i środowisk mniejszości narodowych i etnicznych działających na terenie województwa.

- Mniejszość Białoruska: Towarzystwo Białoruskie w Krakowie;
- Mniejszość Ormiańska: Uniwersytet Jagielloński, Instytut Filologii Orientalnej, Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej, Polska Akademia Umiejętności, Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne, Fundacja Armenian Foundation,
- Mniejszość Ukraińska: Fundacja św. Włodzimierza Chrzciciela Rusi Kijowskiej, Parafia Prawosławna w Krakowie, Fundacja Zustricz, Związek Ukraińców w Polsce;
- Mniejszość Łemkowska: Uniwersytet Pedagogiczny Instytut Neofilologii, Radio Lem.Fm, Zjednoczenie Łemków, Stowarzyszenie Ruska Bursa, Stowarzyszenie Łemków, Diecezjalny Ośrodek Kultury Prawosławnej ELPIS,
- Mniejszość Żydowska: Centrum Społeczności Żydowskiej w Krakowie JCC, Stowarzyszenie Żydowskie Czulent, Żydowskie Muzeum Galicja, Towarzystwo Społeczno Kulturalne Żydów w Polsce, Gmina Wyznaniowa Żydowska w Krakowie, Stowarzyszenie Festiwal Kultury Żydowskiej;
- Mniejszość Romska: stowarzyszenia wymienione w punkcie 6;
- Mniejszość Słowacka: Towarzystwo Słowaków w Polsce, Redakcja Život w Krakowie, Centrum Kultury Słowackiej w Nowej Białej.
- Mniejszość rosyjska: Małopolska Wspólnota Rosyjskojęzyczna KOŁOKOŁ

8. **Współpraca Pełnomocnika z innymi instytucjami lub organizacjami, zajmującymi się problematyką mniejszościową – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie.**

- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Edukacji i Nauki współpraca w zakresie realizacji *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030*.
- Rzecznik Praw Obywatelskich, Komisja Wspólna Rządu ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych, współpraca w ramach trudnej sytuacji mieszkaniowej rodzin romskich w Koszarach i Maszkowicach.
- Pełnomocnicy wojewodów ds. mniejszości narodowych i etnicznych współpraca w ramach dobrych praktyk i wymiany informacji o aktualnej sytuacji mniejszości w regionie.
- Pełnomocnik Komendanta Wojewódzkiej Policji w Krakowie ds. Ochrony Praw Człowieka, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz gminy: Andrychów, Bukowina Tatrzańska, Chełmiec, Czarny Dunajec, Chrzanów, Czchów, Grybów, Gorlice, Kraków, Krościenko nad Dunajcem, Kęty, Limanowa, Limanowa Miasto, Łapsze Niżne, Łącko, Nowy Sącz, Nowy Targ, Nowy Targ Miasto, Ochotnica Dolna, Oświęcim, Szaflary, Szczawnica, Tarnów, Tarnów Miasto, Uście Gorlickie, Wadowice i Zakopane współpraca i działania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz bieżący monitoring aktualnej sytuacji mniejszości.
- Organizacje pozarządowe i instytucje kultury, w tym: Caritas Diecezji Tarnowskiej, Zgromadzenie Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu w Wadowicach, Krajowy Duszpasterz Romów, Stowarzyszenie Czuj!Czuwaj! w Maruszynie Dolnej, Stowarzyszenie „Mocni Razem” w Maruszynie współpraca w zakresie realizacji programów rządowych oraz zachowania tożsamości kulturowej, historii i tradycji mniejszości.
- Uczelnie i instytucje edukacyjne, w tym: Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Pedagogiczny, Małopolski Kurator Oświaty, Szkoły podstawowe i ponad podstawowe w Małopolsce (do których uczęszczają dzieci ze środowisk mniejszościowych) współpraca w zakresie podtrzymywania tożsamości kulturowej mniejszości, nauczanie języka mniejszościowego, edukacji.
- Uczestnictwo w wizycie studyjnej Projektu Erasmus+ prowadzonej przez Narodowe Forum Doradztwa Kariery UJ wraz z instytucjami rządowymi i naukowymi Niemiec. Wymiana dobrych praktyk w zakresie pośrednictwa pracy i kariery zawodowej społeczności romskiej.
- Uczestnictwo w I Forum Asystentów Edukacji Romskiej organizowanym przez Integracyjne Stowarzyszenie SAWORE w Krakowie,
- Współpraca z Konsulatem Generalnym Słowacji w zakresie spraw mniejszości słowackiej, w tym kwestie edukacyjne.
- Współpraca z Konsulatem Generalnym Ukrainy w zakresie spraw mniejszości ukraińskiej, w tym spraw związane z konfliktem na Ukrainie.

9. **Udział Pełnomocnika lub innych osób zajmujących się sprawami mniejszości narodowych i etnicznych w organizowanych przez mniejszości narodowe i etniczne imprezach i spotkaniach, na które zostali zaproszeni w ramach kreowania pozytywnego wizerunku mniejszości narodowych i etnicznych (proszę wymienić).**

Pełnomocnik w 2023 roku uczestniczył w 11 wydarzeniach:

- 18 stycznia 2023 r. 78 rocznica Marszu Śmierci w Oświęcimiu,
- 12 marca 2023 r. Marsz Pamięci w Krakowie, 80 rocznica likwidacji Krakowskiego Getta w Płaszowie,
- 18 kwietnia 2023 r. Limanowa, Międzynarodowy Dzień Romów,
- 18 czerwca 2023 r. Bobowa, Dni Bobowej z Kulturą Żydowską SZALOM 2023,
- 2 sierpnia 2023 r. 79 rocznica likwidacji obozu romskiego Zigeunierlager Auschwitz-Birkenau, Oświęcim,
- 30 września 2023 r.. Nowa Biała, 75-lecie Zespołu ŚPIS, Centrum Kultury Słowackiej w Nowej Białej, Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- 28 października 2023 r. Kraków, Bieżąca sytuacja społeczności żydowskiej w Izraelu, Towarzystwo Społeczno – Kulturalne Żydów w Polsce,
- 30 października 2023 r. Oświęcim, „Program integracji” – wyzwania i oczekiwania, Stowarzyszenie Romów w Polsce,
- 24 listopada 2023 r., Koszary, X lecie działalności świetlicy integracyjnej romskiej, Caritas Diecezji Tarnowskiej,
- 30 listopada 2023 r., Żydowskie Stowarzyszenie CZULENT, konferencja „Efektywnie czy efektownie?, współpraca i włączanie mniejszości narodowych i etnicznych oraz osoby z doświadczeniem migracji ekonomicznej i przymusowej”,
- 2 grudnia 2023 r. Kraków, Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne, wykład Sevaka Ermiana pt. „Los Ormian w Iranie i Libanie w obecnych czasach”.

10. **Czy w minionym roku zaszła konieczność podjęcia przez Pełnomocnika interwencji w sytuacjach konfliktowych?**

tak nie

11. **Jeśli odpowiedź na powyższe pytanie była twierdząca, proszę o krótkie opisanie poniżej interwencji (w tym mediacji) podjętych w takich sytuacjach.**

Wyjaśnienie sprawy związanej z protestem mieszkańców miasta Limanowa przeciwko planom inwestycyjnym Burmistrza Limanowej dot. budowy kolejnego budynku mieszkalnego wielorodzinnego dla rodzin romskich.

Wyjaśnienie sprawy związanej z możliwością pozyskania mieszkania i pracy na terenie Miasta Krakowa.

Wyjaśnienie sytuacji i podjęcie działań w kierunku zapewnienia bezpieczeństwa na terenie Gminy Limanowa (spotkania z udziałem Rzecznika Praw Obywatelskich, przedstawiciela Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości i władz Gminy Limanowa).

12. Opis pozostałych najważniejszych działań podjętych przez Pełnomocnika w ostatnim roku, w tym m.in. opis wdrażanych programów dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych oraz działań podjętych w celu szerokiego informowania społeczeństwa większościowego o efektach działań w ramach Programu integracji¹

- Informowanie organizacji mniejszościowych o realizowanych projektach, możliwości aplikowania i uczestnictwa:
 - Konkurs o nagrodę Samorządu Województwa Małopolskiego dla osób działających na rzecz dobra innych w kategorii: „Kultura i tożsamość regionalna”,
 - Konkurs stypendialny dla uczniów romskich szczególnie uzdolnionych,
 - Możliwość zgłaszania uczniów mniejszości narodowych i etnicznych do SIO w sprawie zwiększonej subwencji oświatowej,
- Zorganizowane szkolenia dla AER i nauczycieli wspomagających edukację romską w tematyce „Przeciwdziałania przemocy rówieśniczej i domowej”.
- Zorganizowanie dwóch konferencji szkoleniowych dotyczących realizacji zadań w ramach *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021 -2030*.
- Współorganizacja dwóch konferencji o tematyce: praca ze społecznością romską przez pracowników ośrodków pomocy społecznej (Limanowa) oraz edukacja uczniów romskich wyzwaniem dla pedagogów (Ochotnica Dolna).
- W 2023 r. w ramach *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021 – 2030* realizowano w ramach cz. 83 60 projektów na kwotę 3.461.880 zł, w tym: w dziedzinie I Edukacja – 28 projektów na kwotę 1.393.730 zł, w dziedzinie II Mieszkalnictwo – 12 projektów na kwotę 737.300 zł oraz w dziedzinie III Innowacyjne projekty integracyjne – 20 projektów na kwotę 1.330.850 zł.
- W ramach cz. 30 finansowanej przez MEiN realizowano 27 projektów na kwotę 674.210 zł
- Uświadomienie i informowanie społeczeństwa lokalnego o wykorzystaniu środków finansowych z *Programu integracji* przez rodziny romskie i nieromskie w mediach społecznościowych, na stronach internetowych urzędu, podczas spotkań i pikników oraz tablicach informacyjnych. Wspólny udział w projektach pomaga w integracji społeczeństwa i pozytywnym odbiorze Romów przez społeczności lokalne.
- Poinformowanie organizacji mniejszościowych o kampanii społecznej komisji ds. pedofilii o wykorzystywaniu seksualnym nieletnich.
- Wyznaczenie dni otwartych na spotkania pełnomocnika z organizacjami mniejszościowymi.

¹ Program integracji społecznej i obywatelskiej Romów w P

13. Inne uwagi

Propozycje zmian obowiązujących przepisów prawa zgłaszane przez środowiska mniejszościowe:

- wsparcie systemowe związane z nauczaniem języka mniejszościowego; zatrudnienie etatowych nauczycieli, zatrudnienie metodyków,
- zwiększenie środków finansowych na zakup podręczników, książek i materiałów edukacyjnych do nauki języka mniejszościowego w szkołach, świetlicach i domach kultury (dotacja celowa z MSWiA),
- zwiększenie środków finansowych na działalność organizacji mniejszościowych (dotacja podmiotowa z MSWiA),
- opracowanie programu działań i współpracy z organizacjami mniejszościowymi (MSWiA).

Propozycje Pełnomocnika wprowadzenia zmian w obowiązujących przepisach prawa oraz dodatkowych unormowań do *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030*:

- wprowadzenie stałego terminu składania wniosków do *Programu integracji* do 15 października,
- wprowadzenie stałego terminu przesyłania wniosków przez pełnomocników do MSWiA do 30 listopada,
- opracowanie ramowego zakresu działania świetlic romskich z uwzględnieniem: miejsca, warunków lokalowych, warunków socjalnych, kwalifikacji osób zatrudnionych, wymogów dotyczących rodzaju i zakresu prowadzonych zajęć, wysokości dotacji/osobodzień,
- zwiększenie realizacji obowiązku szkolnego przez dzieci i młodzieży ze społeczności romskiej, poprzez wprowadzenie dodatkowego warunku w systemie udzielania świadczeń z pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych,
- wsparcie systematycznego podnoszenia poziomu kwalifikacji asystentów edukacji romskiej,
- wprowadzenie wymogów dotyczących kwalifikacji i wykształcenia dla nowo zatrudnianych Asystentów Edukacji Romskiej: np. ukończenie szkoły średniej.